

TL 2029 Türk Kültürü Araştırmaları

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can TEZİÇ.

4. Hafta

Dikey Doğrultuda Etnik Toplulukların Taksonomik Seviyede İncelenmesi.

Hazırlık soruları:

- **Bromley metodolojisinde dikey taksonomik etnik grup aidiyetlerini sistemleştirirken etnik bilinç olgusunu nasıl değerlendirmektedir?**

Bromley etnik sistemi dikey taksonomik doğrultuda incelerken grup bilinci ve gruba özgünlük kazandıran bu bilincin yoğunluğunu hiyerarşik bir doğru da ele almıştır. Aşağıdan yukarıya hiyerarşik bir doğru da yer alan etnik bilincin bu hiyerarşi üzerindeki yeri kendisini oluşturan koşulların değişmesi ile birlikte değişebilmektedir.

Bromley, bu hiyerarşinin en alt noktasına *sub-etnos*'ları, en üst noktasına da *meta-etnos*'ları yerleştirmiştir. Etnos ise bu iki olgunun arasında bilincin en yoğun olduğu noktadır.

Sub-etnoslar, temel etnos dan daha düşük bir bilinç seviyesine sahip olan ve bir etnik grubun içerisinde bulunan alt gruplardır. Bromley, *sub-etnoslar*ı şu şekilde tanımlamıştır: *sub-etnoslar* birer sosyal topluluk olarak kendilerine has ekonomik özellikleri olan, dilsel farkları olan (etnos'un konuştuğu dilin bir diyalekti), belirli bir coğrafi sınır içerisinde yaşayan veya temel etnos'tan ayırıcı ırksal farklılıkların farkına sahip olan ve bu farklılığın etkisi ile bir grup bilinci

geliştirmiş alt etnik yapılarıdır. Burada belirleyici unsur *sub-etnik* bilincin seviyesinin, etnik bilinç seviyesinden daha düşük olmasıdır.

Bromley'in metodolojisinde, *sub-etnos*ların oluşum koşullarına bakıldığında, bu grupların oluşumlarında grup-bilincinin dinamik bir rol oynadığının altını çizmektedir.

Bu noktada Bromley, *sub-etnos*'ların oluşmasında başlıca üç faktöre işaret etmektedir. Bunlardan ilki *sub-etnos*lar grup-bilinçlerini yitirmiş eski etnoslar dan oluşmuş olabilirler. Bunun dışında ikinci olarak, kendi farklarına varmış (kendi grup bilincine erişmiş) etnografik gruplarda *sub-etnos*lara dönüşebilir. Üçüncü olarak, Don Kazakları örneğinde olduğu gibi sosyal birlikler kendi kültürel özelliklerini kazanarak grup bilincine ulaşırlar. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi grup formasyonları dinamik bir yapı üzerindedir. Dinamik olan bu yapıda grup bilincinin değişmesi grupların şekillenmesinde anahtar rol oynar.

Benzer şekilde, grup bilinci, etnik bilincin üzerine çıkan *sub-etnik* gruplarda artık farklı bir etnik grup olarak ele alınabilir.

Diğer taraftan, pek çok etnosu bünyesinde bulunduran, makro etnik birimler / *meta-etnik-birlikler* birkaç etnik grubun birleşiminden oluşurlar. Fakat *meta-etnik-birlikler* içerisindeki grup bilinci, her bir grubun kendi etnik bilincinden daha az bir yoğunluğa sahiptir.

Bromley, *meta-etno-birlik* olgusunu, *meta-etno-politik-birlik* ve *meta-etno-kültürel-birlik* olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

Meta-etno-politik-birlikler bir yönetim altında birleşip *etno-sosyal organizma* oluştururlarken, *meta-etno-kültürel-birlikler* farklı etnoslar'ın birleşmesinden oluşmuş olsalar da, bu grupları yöneten idari bir yapıdan yoksundurlar.

Meta-etno-kültürel-birliklerin oluşmasında temel unsur, grupların kendilerine özgü dil, din veya ekonomik kriter gibi objektif olgular çerçevesinde ortaklık bilinci geliştirilmesidir.

Meta-etno-kültürel-birlik terimi de kendi içerisinde, bu grupların oluşumlarında gruplara ortaklık bilinci kazanmalarında rol oynayan objektif öğelere göre üç farklı şekilde tanımlanmaktadır. Bunlar *meta-etno-linguistic-birlik*, *meta-etno-konfessional-birlik* ve *meta-etno-ekonomik-birlik* olarak isimlendirilmiştir.

Meta-etno-linguistic-birlik terimi ortak bir dil etrafında ortaklık bilinci geliştirmiş topluluklar için kullanılırken, *meta-etno-konfessional-birlik* terimi ise bir inanç sistemi etrafında ortaklık bilinci geliştirilmiş topluluklar için kullanılmaktadır. Diğer taraftan, *meta-etno-ekonomik-birlik* terimi ise bir ekonomik uğraş çerçevesinde ortaklık bilinci geliştirmiş topluluklar için kullanılmaktadır.

Sonuç olarak grup bilinci etnosun oluşumunda önemli rol oynadığı kadar gerek *sub-etnosların* gerekse *meta-etnik-birliklerin* oluşmasında da önemli rol oynamaktadır. Grupun bilincindeki öncelik sırasının değişmesi ile de bu olgular arasında dönüşümler görülebilir.

Bromley, *sub-etnos*, *etnos* ve *meta-etnik-birlikleri* şu şekilde örneklendirmektedir. *Meta-etnik-birlikler*: Slavlar, etnoslar: Ruslar, Ukraynlar, Beyaz Ruslar ...vs, *sub-etnos*: Don Kazakları, Rus Eski İnanırlar.

Temel Kaynak

Teziç, M.C. (2017) Yu. V. Bromley'in Metodolojisinde Etnos Olgusunun Diky ve Yatay Taksonomik Düzlemlerde İncelenişi. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. Cilt. 14, Sayı 1. ss. 185-205.

Yardımcı Kaynaklar:

Banks, M. (1999) *Ethnicity: Anthropological Constructions*. Routledge.

Fenton, S. (2003) *Ethnicity*. Cambridge, UK: Polity, Oxford, Malden, MA: Blackwell.

Hutchinson, J.; A. D. Smith. *Ethnicity*. (1996). Oxford University Press: Oxford, New York. ss.3-14.

Teziç, M.C. (2013) Rassmotreniye russkoye (sovyetskoy) teorii etnosa cherez konstruktivistskuyu perspektivu «primordial'nıy konstruktivizm». *Obshestvo-sreda-razvitiye*. no. 4. ss. 109-113.